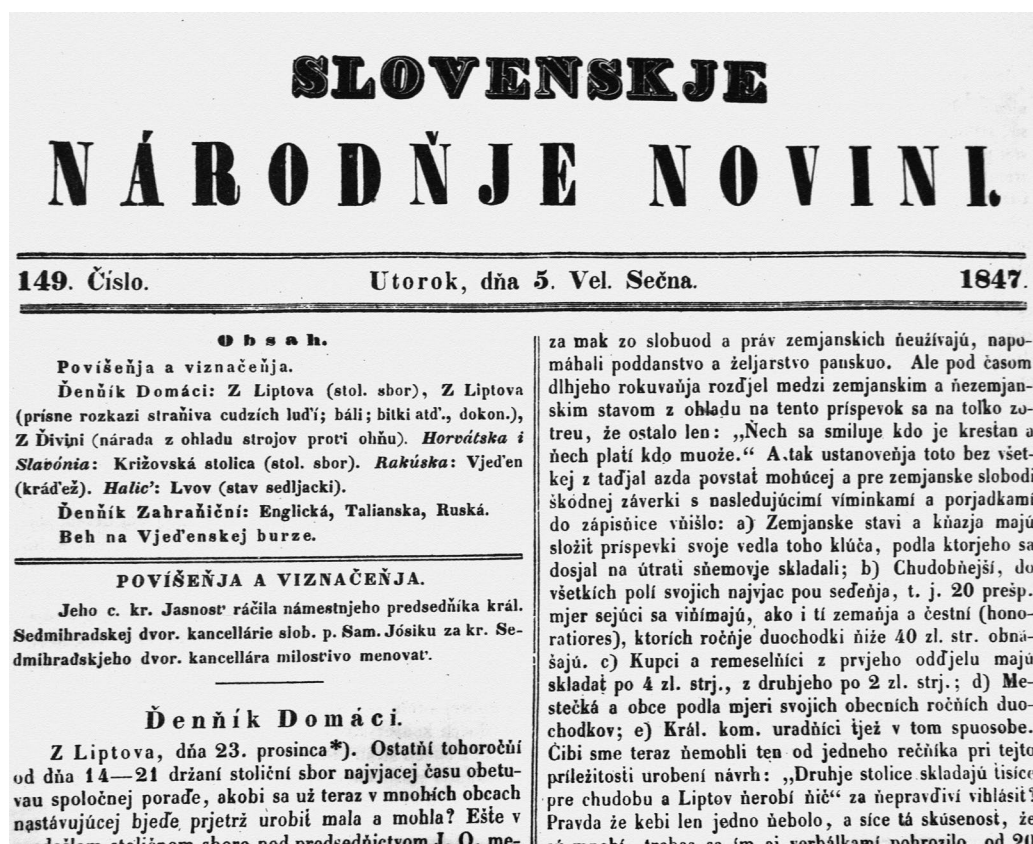

PRED 180 ROKMI VYŠLO PRVÉ ČÍSLO SLOVENSKÝCH NÁRODNÝCH NOVÍN

Nadežda JURČIŠINOVÁ

Jednou zo závažných aktivít, ktorú štúrovskí národní činitelia v rámci národno-politickej, sociálnej, hospodárskej a kultúrnej činnosti realizovali bolo vydávanie svojho tlačového orgánu. Myšlienku vydávať politické noviny pre Slovákov sa Ľudovít Štúr pokúšal zrealizovať už po návrate z vysokoškolských štúdií v Halle. Toto úsilie nadväzovalo na jeho predchádzajúcu publikačnú aktivitu v periodikách

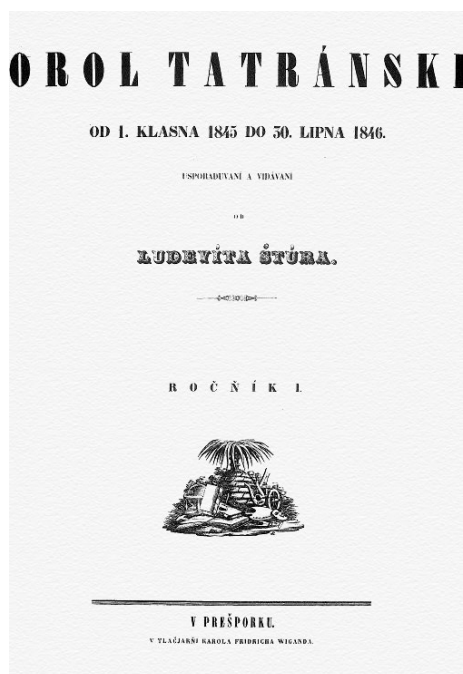
Hlavička novín z roku 1947.

vychádzajúcich v monarchii. V roku 1841 vypracoval predbežný plán novín a nasledujúce takmer štyri roky posielal žiadosti o povolenie novín, ktoré dlho nemali pozitívny výsledok. Kráľovská miestodržiteľská rada v Budíne nepovažovala slovenské politické noviny za potrebné a palatín ich žiadosť zamietal, resp. ignoroval. Až v roku 1845, keď sa Štúr obrátil priamo na panovníka Ferdinanda V., obdržal kladnú odpoveď. Priaznivci novín na prvé číslo museli však ešte niekoľko mesiacov počkať, pretože redakcii nebol pridelený cenzor, bez ktorého noviny nemohli vychádzať.

Dňa 15. januára 1845 dostal E. Štúr konečne dlho očakávané povolenie na vydávanie slovenských politických novín, ktoré mu vystavila Uhorská dvorská kancelária 15. februára 1845 s tým, že „Slovenskje národňje novini“ podliehajú predbežnej cenzúre. Štúr a jeho prívrženci plánovali vydávať noviny už začiatkom druhého polroka – teda od 1. júla 1845. No oneskorenie s menovaním cenzora i s cenzorským povolením zapríčinilo, že sa vydanie prvého čísla oneskorilo o štyri týždne. Aby predplatiteľom nahradil túto stratu, vychádzal Orol tatránski, inak dvojtýždenník, od 1. augusta 1845 do 24. augusta 1845 ako týždenník. Literárna príloha Slovenských národných novín Orol tatranski – začala vychádzať v Bratislave 8. augusta 1845.

Slovenskje národňje novini (SNN) začali vychádzať 1. augusta 1845 v Prešporku (dnes Bratislave), ich redakcia mala svoje sídlo na Panenskej ulici č. 1. Hlavným redaktorom a vydavateľom bol Ľudovít Štúr, redaktormi Peter Kellner-Hostinský, Bohuslav Nosák a Móric Jurecký, v roku 1848 aj Ľudovít Dohnány a Janko Štúr. Noviny vychádzali dva razy do týždňa v náklade 400 kusov v tlačiarni Karola Fridricha Wiganda. Za necelé tri roky vyšlo 292 čísel na 1 168 stranách. Dvojtýždňovou prílohou novín bol *Orol tatránski*, ktorý sa venoval najmä umeleckej literatúre, estetike, národopisu, histórii, vlastivede, hospodárstvu.¹

Ľ. Štúr ako hlavný redaktor vytvoril z novín moderný tlačový orgán. Čoskoro sa stali hlavnou politickou tribúnou mladej slovenskej buržoázie a inteligencie. Na ich stránkach sa v krátkom čase vykryštalizoval relatívne zrelý politicko-národný, demokratický a ekonomicko-sociálny program slovenského národného hnutia.² Noviny reagovali na pálčivé problémy doby, výrazne skvalitnili pôsobenie a dosah národného hnutia v duchu idey rovnoprávnosti ľudí a národov. Ich pozornosti neušlo nedôstojné postavenie roľníkov a robotníkov, ktoré pranierovali, taktiež poukazovali na bezperspektívnosť poddanstva a volali po jeho likvidácii. Propagovali moderné podnikanie a industrializáciu. Vďaka novinám nadobudli nevídaný rozsah ľudovýchovné zámery štúrovcov: ich vytrvalý boj proti alkoholizmu, podpora spolkov miernosti, nedeľných škôl, čitateľských spolkov, sporiteľní, národných zábav, nový spisovný jazyk prenikol na verejnosť, významne sa zvýšila a prehĺbila infor-

Prvá strana prílohy novín.

- 1 *Slovenskje národňje novini* z rokov 1845 – 1848; *Kronika Slovenska. 1 Od najstarších čias do konca 19. storočia*. Dušan KOVÁČ a kol. Bratislava: Fortuna Print & Adox, 1998, s. 436.
- 2 *Slovensko. Dejiny*. Druhé, prepracované a doplnené vydanie. Bratislava: Obzor, 1978, s. 492.

movanosť o národnom hnutí, o dianí v Uhorsku, v monarchii i v zahraničí. Tým, že boli písané zrozumiteľne siahali po nich aj čitatelia z nižších spoločenských vrstiev.

Štruktúra novín

Obsah SNN pozostával zvyčajne z rubriky *Povišeňja a viznačeňja*. Poskytovali v nej čitateľom krátke informácie o povýšení alebo ocenení niektorých významných osobností politického a cirkevného života.

Prehľad časopisov – nebol vždy.

Úvodní článok (úvodník) aj keď nebol v každom čísle, ale keď už bol publikovaný, tak bol venovaný dôležitým otázkam, ktoré sa týkali najmä národno-kultúrnych a politických aktivít štúrovcov či závažných udalostí doby.

Deňník domáci ponúkal zvyčajne kratšie či dlhšie správy z jednotlivých regiónov a miest v Habsburskej ríši, obsahovo bol rôznorodý, napr. z Prešporku, zo Zemplína a pod., tiež z Viedne, Ostrihomu a i.

Rozmanitosti – tie sa na stránkach objavovali občas.

Deňník zahraňiční: Prinášal krátke informácie z rôznych krajín sveta, napr. z Portugalska, Španielska, Francúzska, Turecka, Pruska, Anglicka, Belgicka, Ruska, Dánska, Číny, Egypta, USA (Spojenie pounočno-amerikánske obce). Obsahovo rôznorodé informácie sa zvyčajne týkali politického života krajín či išlo o zaujímavosti.

Na záver SNN bola dvoj – trojriadková informácia v rubrike nazvanej *Beh na Viedenskej Burze* alebo *Cena zbožja* (tie sa striedali), v roku 1848 boli noviny doplnené o rubriky *Pojednávatel*, *Listár*, *Hospodárskje a prjemiselnje zprávi*.

Rozsahovo obširnejšie boli najmä úvodníky. Písal ich prevažne L. Štúr (niekedy Jozef Miloslav Hurban a iní). V nich analyzovali hlavné hospodárske a sociálne problémy, stav a úlohy národného hnutia. Hneď v prvom čísle z 1. augusta 1845 bol úvodník pod názvom *Čo chceme s novinami našimi?* V úvode autor (neuvedený) vyjadril radosť z toho, že „sme národňje novini dostali“, keďže „nám ich istotňje veľmi, veľmi treba“. Vyslovil presvedčenie, že noviny prispievajú k rozvoju národných snáh medzi Slováckmi a apeloval na čitateľov, aby využili možnosť publikovať na stránkach svoje názory, návrhy, skúsenosti a pod. s tým zámerom, aby Slováci poznali svoje potreby, vyjadrili svoje očakávania: „...pred všetkou prácou požaduvaňja času a potrebi naše poznať nám treba a k tomuto budú nám slúžiť novini narodňje, ktorje budú stredom (centrum, kde sa všetci, ktorím na srdci leží národ náš, schádzať a radiť budú, kde vsecci naše žjadosťi, naše túžbi, naše domňeňja, naše radi o veciach našich predložiť muožeme; budú naše novini všetkjemu tomuto otvorenje a otvorenje všetkým tím, ktorí kráľovi a vlasti našej verní, svoje návrhi (projekta, Vorschläge) a svoje radi s vrúcnosťou, svoje žjadosťi so skromnosťou, svoje káraňja, kde bude treba s mjernosťou, a rozumje sa, všetko s rozvahou slušnou a v duchu tom, v jakom sme novini naše v Ohlase vjesť prisľúbili, predkladať budú.“³ Pripomenul tiež, že v tejto súvislosti musia Slováci dokonale poznať svoje nedostatky, nezakrývať ich, nebáť sa ich, ale upozorňovať na ne a mať vôľu ich naprávať a predložiť ich riešenie, Autor následne uviedol: „Najvetšja každjeho a aj národa povinnosť je biť k samjemu sebe úprimným a to aj mi biť musíme, musíme mať, keď chceme ďalej prísť a žiť, tú silu všetko si

3 Čo chceme novinami našimi? In *Slovenskje národňje novini*, roč. 1, 1. 8. 1845, č. 1, s. 1-2. Dňa 15. júna 1845 vyšiel Ohlas o vychádzaní SNN a literárnej prílohy Orol tatranský.

viznať a potom zase silu to robiť na napravení pracovať, inakšie budeme tam vjaznuť kde sme dosiaľ viazli. Darma je ľudja majú svoje chibi, máme ich aj mi, nje je hanba ich poviznávať, lebo sa tam už ukazuje chuť k lepšenu, ale potupa v nich strávať.“⁴

Napríklad v roku 1845 to boli úvodníky venované potrebe zakladania nedeľných škôl pod názvom Nedelnje školi,⁵ ale aj iným témam ako Hraňičnje míta, O škodních pobočnich prácach školskich učiteľov, Obozreňja sa po našom živote, Pohľadi na náš život, Zmenkovje zákoni, Čo sú nám naše noviny,⁶ Verejná mjenka o nás,⁷ Národňje školi,⁸ Kde leží naša bjeda?, Naše žjactvo,⁹ Panslavism a naša krajina,¹⁰ Naše nádeje a žjadosti k nastávajúcemu snemu¹¹ a ďalšie. V nich predkladali návrhy na zlepšenie stavu krajiny, poukazovali na závažnosť potreby zvyšovať vzdelanosť ľudu, pripomínali povinnosti slovenského učiteľa počas vyučovania i mimo školy.

Dopisovatelia

Noviny prekonal bariéry regionálnej uzavretosti na Slovensku, posilňovali ľudskú solidaritu, národnú spolupatričnosť a občianske sebavedomie. Mali dobre organizovanú spravodajskú službu tým, že mali široký okruh dopisovateľov spomedzi príslušníkov inteligencie z malých mestečiek a dedín, čím ich spájali so všetkými regiónmi Slovenska. Zvyčajne sa pod články podpisovali skratkou či pseudonymom, občas aj plným menom.¹²

Po obsahovej stránke boli správy dopisovateľov rôznorodé, nechýbali však ani články popisujúce sociálne a hospodárske postavenie obyvateľov v regióne, ponúkali poznatky a skúsenosti z činnosti spolkov miernosti, upozorňovali na nedostatok slovenských škôl vrátane nedeľných škôl, prinášali stručné informácie o smrti predstaviteľov cirkvi, ako aj rôzne zaujímavosti zo života tunajšieho ľudu.

Už v prvom čísle novín dopisovateľ z Prešporku pod skratkou B. N. informoval čitateľov o úmrtí Gábora Kaváč-Martinyho, bývalého profesora prírodných a matematických vied na evanjelickom lýceu v Prešporku, ktorý zomrel 19. júla 1845.¹³

V roku 1847 jednoznačne dominovali príspevky dopisovateľov z jednotlivých regiónov o prejavoch biedy, hladu a utrpenia v dôsledku hladomoru. Hlad, na aký

4 Čo chceme novinami našimi? In *Slovenskje národňje novini*, roč. 1, 1. 8. 1845, č. 1, s. 2.

5 Nedelnje školi. In *Slovenskje národňje novini*, roč. 1, 15. 8. 1845, č. 5, s. 17-18. Pokračovanie v č. 6, s. 21-22.

6 Čo sú nám naše noviny. In *Slovenskje národňje novini*, roč. 3, 18. 6. 1847, č. 194, s. 773.

7 Verejná mjenka o nás. In *Slovenskje národňje novini*, roč. 3, 2. 7. 1847, č. 198, s. 789.

8 Národňje školi. In *Slovenskje národňje novini*, roč. 3, 9. 7. 1847, č. 200, s. 797-798.

9 Naše žjactvo. In *Slovenskje národňje novini*, roč. 3, 17. 8. 1847, č. 211, s. 841; 9. 7. 1847, č. 200, s. 797-798.

10 Panslavism a naša krajina. In *Slovenskje národňje novini*, roč. 3, 3. 9. 1847, č. 215, s. 857-858.

11 Naše nádeje a žjadosti k nastávajúcemu snemu. In *Slovenskje národňje novini*, roč. 3, 8. 10. 1847, č. 225, s. 897.

12 Napríklad dopisovateľ zo Zvolenskej stolice používal skratku B. A. I., z Prešporku H..., z Hontu P. S. N., zo Zvolenskej stolice B. A. L., z Banskej Štiavnice G. B., z Turca I. K. a pod. Naopak Michal Miloslav Hodža sa podpisoval M. M. Hodža, ako i Ctiboh Zoch Ctiboh COCHIUS, z Liptova Michal Šoltís a iní.

13 Ďenňik Domáci. B. N. Prešporok dňa 22-ho červenca. In *Slovenskje národňje novini*, roč. 1., 1. 8. 1845, č. 1, s. 2.

si ľudia dávno nepamätali, zavládol v rokoch 1846 a 1847 na území obývanom Slováckmi v habsburskej ríši. Spôsobili ho klimatické anomálie, ktoré negatívne ovplyvnili poľnohospodársku výrobu. Situáciu vo veľkej miere sťažila aj niekoľko rokov sa opakujúca nízka úroda jednej z najdôležitejších zložiek stravy – najmä chudobnejšieho obyvateľstva – zemiakov, ktoré postihla morová nákaza. Dôsledkom bola katastrofálna situácia a ľudia v niektorých krajoch obývaných Slováckmi hromadne umierali od hladu. Hladomor vrcholil na jar 1847 v horských a podhorských oblastiach Slovenska – na Liptove, Orave, Kysuciach, Zvolenskej stolici, ale najmä na Spiši, ale aj v Šarišskej, Zemplínskej a Abovskej stolici. Hlad a bieda nadobudli zarážajúci rozsah a prejavy. Vzápätí sa dostavili následky – masové ochorenia na horúčkovitú epidémiu. V niektorých stolicach ochoreli a stali sa práceneschopnými až dve tretiny obyvateľstva. SNN prostredníctvom dopisovateľov uverejňovali správy o situácii v jednotlivých stolicach i zo zasadnutí stoličných vrchností, z cirkevných ustanovizní a farností o pomoci hladujúcim. Najčastejšie boli informácie z regiónov uverejňované v rubrike *Denník Domáci*.

Z východného Slovenska mala najlepšie zastúpenie z hľadiska dopisovateľov Spišská stolica, o čo sa pričínili katolícky kňaz Michal Chlebák,¹⁴ podpisujúci sa skratkou M. CH., ktorý posielal príspevky pod hlavičkou *Zo Spišskej Novej Vsi*.¹⁵ Po ňom boli solídne zastúpené stolice Abovská, Šarišská a Zemplínska. O rozsahu biedy ľudu v Abovskej stolici napísal dopisovateľ pod pseudonymom K-y.¹⁶ Oveľa horšia situácia bola v Šariši, kde na jar 1847 až 26 000 ľudí potrebovalo nevyhnutne pomoc pri zabezpečení obživy. Dopisovateľ (neuvedený) tento stav takto komentoval: „Človek trnje, keď si predstaví v jednej stolici 26 000 žobrákov bez všetkej živnosti.“¹⁷ Zaujímavú a prínosnú iniciatívu v úsilí pomôcť ľuďom v núdzi a trpiacich biedou vyvinula vrchnosť na Zemplíne. Čitateľov SNN s ňou oboznámil tunajší dopisovateľ Ondrej Urban. Zemplínska stolica sa rozhodla v okolí potisských potokov, medzi riekami Ondavou a Topľou, kopať kanál. Zámerom bolo spojiť obe rieky a vystavať kanál, aby sa tu potom mohol rozvíjať priemysel a po Tise by mohli plávať parolode. Kopanie kanálu sa začalo pri Vranove nad Topľou a mal byť dlhý 2 míle a široký 8 siah a hlboký 6 – 8 siah. Kanál sa začal kopať ešte v septembri 1846, ale práce sa

-
- 14 Michal CHLEBÁK – publicista, prekladateľ – sa narodil 18. 9. 1814 v obci Kolačkov, okr. Stará Lubovňa a zomrel 3. 12. 1875 v Starej Lubovni. Študoval na gymnázium v Podolínci, filozofiu v Egri, 1834 – 1838 teológiu v Spišskej kapitule. Pôsobil ako katolícky kňaz v Tvrdošíne, v rokoch 1839 – 1845 v Nižných Ružbachoch a v rokoch 1845 – 1854 v Spišskej Novej Vsi. Od roku 1855 bol farárom, dekanom, inšpektorom škôl v Starej Lubovni. M. Chlebák ako stúpenec štúrovskej spisovnej slovenčiny a spolupráce bernolákovcov so štúrovcami sa podieľal na zakladaní spolkov miernosti na Spiši. Ako publicista sa venoval sociálnym, hospodárskym, literárnym a cirkevným otázkam v SNN (1846 – 1848), Cyrillovi a Methodovi (1850 – 1852), Katolíckych novinách (1850 – 1856). Bližšie: *Slovenský biografický slovník*. 2. zväzok. Martin: Matica slovenská, 1987, s. 462. Heslo Chlebák, Michal.
 - 15 *Denník Domáci*. M. Ch. Zo Spišskej Novej Vsi (opis bjedi). In *Slovenskje národňje novini*, 1847, č. 203, s. 809-810.
 - 16 *Denník Domáci*. Abaujská stolica. (stol. sbor.). In *Slovenskje národňje novini*, 1847, č. 167, s. 666.
 - 17 *Denník Domáci*. Šarišská stolica. (stol. sbor.). In *Slovenskje národňje novini*, 1847, č. 169, s. 675.

prerušili a obnovili v začiatkom apríla 1847. Do práce bolo zapojených 3 900 ľudí, tí dostali prácu i plácu. Neskôr sa však práce opäť zastavili kvôli povodni a počet robotníkov poklesol na 600. Denná mzda za prácu bola 2 – 4 zl. a k tomu chlieb.¹⁸

Boj proti alkoholizmu

Napriek všetkej núdzi mnohí aj naďalej holdovali alkoholu a tým situáciu v rodinách ešte viac sťažovali. Na tento jav poukázal v jednom zo svojich článkov Michal Chlebák: „... hlboko ľud náš do močjaru ňemjernosti a ožralstva upadnul.“¹⁹ Tak on, ako aj ďalší kňazi apelovali na ľudí, aby sa pri tejto panujúcej biede zbavili závislosti na alkohole alebo sa v jeho pití miernili. Podľa Chlebákovho vyjadrenia v niektorých obciach boli úspešní, najmä tam, kde si založili spolky miernosti. To sa prejavilo okrem iného aj v poklese počtu rozbrojov v manželstve, do mnohých domov sa vrátil pokoj, poklesol počet priestupkov páchaných v dôsledku požívania alkoholu. Na to, že alkoholizmus bol závažným problémom poukazovali viacerí dopisovatelia. Už v prvom čísle to učinil popredný národný činiteľ, štúrovec Ctiboh Zoch z Jasenovej na Orave. Upozornil na veľké zlo, ktoré medzi ľuďmi mnohých národov včítane „nášho“ sa „hlboko a široko“ rozmohlo a to pitie pálenky. Poukázal na jeho neblahé dôsledky jednak na duchovnom i telesnom stave takéhoto človeka, ale aj na pomery v jeho rodine, čo malo za následok hlad a biedu v nej. Článok uzatvára hrdým konštatovaním a konkrétnymi faktami o rozmáhaní sa spolkov striezlivosti na Orave, uviedol mená ľudí, ktoré sa pričínili o ich vznik, obec, kde spolok založili a počet jeho členov. Okrem katolíckych kňazov ako Chovanca, Matkoučika, Saligu, Juráčka iných uviedol aj stoličného lekára na Orave Slováka Baltazára Demiana, ktorý súkromne aj verejne informoval o škodlivosti nadmerného pitia alkoholu.²⁰ Aj ďalší dopisovateľ Š. Z. sa pochválil s úspechmi spolku striezlivosti vo Veľkej Diviňe, v Trenčianskej stolici, kde zaevidovali 600 členov a činnosť spolku mala kladnú odozvu aj v okolí, kde mali už nasledovníkov.²¹

Pochvalne sa zmienil o spolkoch miernosti na Zemplíne jeden z dopisovateľov uvedený pod pseudonymom Jeden Slováč. Pripomenul, že prvý spolok miernosti na Zemplíne vznikol na Veľkú noc v roku 1845 a bol úspešný. V mestečku, v ktorom bol založený (neuvádzal názov) sa 200 ľudí zrieklo pitia pálenky, čo sa prejavilo aj na živote v mestečku, kde panovali ticho, pokoj na uliciach i v domácnostiach, rozmáhala sa svornosť. Tento stav však trval len rok, pretože tu žijúci Žid, ktorý vlastnil krčmu sa to rozhodol zmeniť a snažil sa privábiť ľudí do krčmy. Uchýlil sa k tomu, že pustil medzi ľudí fámu, že keď nebudú piť pálenku dostanú žalúdočnú motolicu, na ktorú vraj niekoľko ľudí umrelo. Darmo kňazi ľudí presviedčali, aby zotrvali pri miernejšom pití či abstinencii. Napriek tomu sa v niektorých obciach

-
- 18 Ďenník Domáci. URBAN, Ondrej. Od Laborca (v Zemplíne) (Zarobok pre ľud) In *Slovenskej národnej novine*, 1847, č. 206, s. 823.
 - 19 Ďenník Domáci. Zo Spišskej Novej Vsi. (Dokončňa) (jasná a tmavá stránka tohoročnej všeobecnej núdze). In *Slovenskej národnej novine*, 1847, č. 158, s. 632.
 - 20 Ďenník Domáci. Ctiboh COCHIUS. V Jasenovej, v Orav. st. In *Slovenskej národnej novine*, roč. 1, 1845, č. 1, s. 2-3.
 - 21 Ďenník Domáci. Š. Z. Vo Veľkej Diviňe, v Trenč. st. In *Slovenskej národnej novine*, roč. 1, 1845, č. 1, s. 3.

a mestečkách spolky miernosti udržali. Dopisovateľ konštatoval, že úspech spolkov miernosti z veľkej časti závisel aj od zemepánov.²²

Na poslanie a závažnosť zakladania spolkov miernosti upozorňoval obsiahly úvodník na pokračovanie pod názvom Spolki mjernosti. Veľmi výstižne a detailne popisoval autor najmä príležitosti, pri ktorých sa konzumuje pálenka: „Vístupok u nášho národa napospol rozšírení a na jeho duchovnej i telesnej záhube pracujúci je pijanstvo, ožralstvo a menovito pitja pálenki. Rozprasilo sa pitja tohto hnusného nápoja medzi naším obecním ľudom tak, že mu je oddaní každý vek, oboje pohlavje, že sa s ním každá práca začína i dokonáva, každý úhovor zavjera, každý host' víta i viprevádza, každá slávnosť domáca i verejná odstavuje; pije ho starí, pije ho muž, pije ho mláďenec, okusuje chlapec, cucle v šatke d'jeťa, pije ho slobodní, slope ženatí, pije muž, poľahuje žena; s ním sa začína práca raňajšja, s ním sa končí večerňajšia; pripíja sa k snjedaňu, zapíja k obedu, upíja k olovrantu, napíja k večeri; s ním sa idě na pole, do humna, do hori; s ním sa víta novorodeňec, s ním sa mu pri krstě slávnosť vikonáva s ním sa mladjemu zaťovi a ňeveste zdravká, s ním sa odomrelí zahrabáva.“²³ Autor popisoval ďalšie a ďalšie okolnosti, ktoré boli späté s konzumáciou alkoholu. Napokon vyzval čitateľov, aby sa tomu vyhli a zakladali spolky striezlivosti (miernosti). Avšak konzumácia alkoholu medzi obyvateľmi naďalej pretrvávala, o čom sa dozvedáme najmä zo správ dopisovateľov z jednotlivých regiónov. Cenným prínosom spomenutého úvodníka na pokračovanie bolo, že v poslednom z nich z 5. septembra 1845 bol uvedený menoslov ľudí, ktorí sa zaslúžili o založenie spolku striezlivosti ich povolanie, obec a stolica.²⁴

Potreba vzdelanosti

Na potrebu vzdelávania medzi slovenským obyvateľstvom upozorňoval úvodník v 3. čísle novín z 8. augusta 1845 s pokračovaním vo 4. čísle. Hneď v úvode autor (neuvedený) poukázal na to, že veľa rodičov neposiela svoje deti do škôl a apeloval na vládu, aby v tom urobila nápravu a prijala opatrenie. Rodičia neposielali deti najmä počas jarných prác na poli a podceňovali potrebu ich vzdelávania. Upozorňoval, že takýmto konaním ubližujú deťom, držia ich v nevedomosti a neznalosti, brzdia ich duševný rast a tak sú „duchovne veľmi opustení“, brzdia aj telesný rast. Autor navrhol viaceré opatrenia, ako takémuto prístupu predísť, okrem iného vyzýval príslušné orgány, aby sa pričínili o výstavbu nových škôl: „Menovite obrátili by sme sa s prosbou k zemským panstvám abi oni vo vetších postranních d'ed'inách a v ľudnatejších kopaňiciach zem k stavaňu pribitku školskeho vimerat' a potrebnouk tomu kemňuju i drjevu tam kde i hori a háje povolili.“²⁵ Už spomínaný Jeden Slovák zo Zemplína sa poťažoval na nízku úroveň vzdelanosti a slabú národnú vyspelosť v tomto regióne. Poukazoval na skutočnosť, že v Zemplínskej stolici neboli slovenské školy a ani tu pôsobiaci duchovní nejavili záujem o vzdelávanie mládeže, skôr uprednostňovali

22 Ďenník Domáci. Jeden Slovák. Od Laborca (v Zemplíne). In *Slovenskje národňje novini*, 1847, č. 178, s. 711- 712.

23 Spolki mjernosti. In *Slovenskje národňje novini*, roč. 1, 22. 6. 1845, č. 7, s. 25-26. Pokračovanie - 26. 8. 1845, č. 8, s. 29-30, 29. 8. 1845, č. 9, s. 33, 2. 9. 1845, č. 10, s. 37-38, 5. 9. 1845, č. 11, s. 41-42.

24 Spolki mjernosti. In *Slovenskje národňje novini*, roč. 1, 5. 9. 1845, č. 11, s. 41-42.

25 Terajšje ľudu viučovanie. In *Slovenskje národňje novini*, roč. 1, 1845, č. 3, s. 9-10.

polovačky. Preto ich prostredníctvom článku vyzýval, aby sa prebrali, a keďže sú vzdelanejší než ľud, mali by ho učiť. Poznamenal, že aj v Zemplínskej stolici žili Slováci, i keď si svoju vlastnú reč veľmi nevážili, nemali záujem ani o čítanie slovenských kníh. Aj majetnejší obyvatelia skôr minuli peniaze v krčme v kartách, než na vzdelanie. Uviedol, že mnohí tunajší remeselníci nepoznali písmená, nevedeli čítať, aj na vandrovku sa vyberali len do najbližších mesteciek. Ani majetnejší tunajší hospodári nejavili záujem o učenie svojich detí, posielali ich do školy len občas, najmä nie vtedy, keď ich potrebovali na poli.²⁶

Aj keď mali v SNN dopisovatelia z východného Slovenska pomerne slušné zastúpenie, prevládali príspevky od dopisovateľov zo západného a stredného Slovenska.

Záver

Slovenskje národňje novini zohrali v období počiatkov formovania moderného slovenského národa významnú úlohu. Na ich stránkach sa postupne koncipoval politický program slovenského národného hnutia. V centre pozornosti novín od konca roka 1847 a v roku 1948 sa dostávali do popredia udalosti späté s revolúciou 1848/1849 a rokovanie uhorského snemu. Taktiež SNN na svojich stránkach predložili čitateľom požiadavky zakotvené v *Liptovských žiadostiach* z 28. marca 1848 prijaté v Liptovskom Sv. Mikuláši, ako aj *Nitrianske žiadosti* z Brezovej pod Bradlom z 28. apríla 1848. Nachádzame v ňom aj zmienku o schádzaní sa účastníkov *Slovanského zjazdu* v Prahe, ktorý sa konal 2. až 12. júna 1948 za predsedníctva Františka Palackého.²⁷ V slovenskej delegácii na zjazde boli Ľudovít Štúr, Michal Miloslav Hodža, Jozef Miloslav Hurban, Bohuslav Nosák, Samuel Beláni, Ján Volko, Daniel Sloboda, Pavol Bzdúch-Senický, Gašpar Dianiška a ďalší. Posledné číslo SNN vyšlo 9. júna 1848. O tom, že noviny nemohli ďalej vychádzať informoval odberateľov a čitateľov novín brat Ľ. Štúra – Ján Štúr v špeciálnom oznámení vloženom do novín 15. júna 1848.²⁸ Ako hlavný dôvod uviedol, že nebolo v silách redakcie získať potrebné financie na vyplatenie zákonom zvýšenej kaucie.

Použitá literatúra:

Slovenskje národňje novini 1845 – 1848

Slovenský biografický slovník. 2. zväzok. Martin: Matica slovenská, 1987.

Kronika Slovenska. 1 *Od najstarších čias do konca 19. storočia*. Dušan KOVÁČ a kol. Bratislava: Fortuna Print & Adox, 1998

Slovensko. Dejiny. Druhé, prepracované a doplnené vydanie. Bratislava: Obzor, 1978.

26 Ďenník Domáci. Jeden Slovák. Od Láborca (v Zemplíne). In *Slovenskje národňje novini*, 1847, č. 178, s. 711-712.

27 *Slovanský zjazd* rokoval v troch sekciách, a to poľsko-rusínskej, srbsko-chorvátskej a česko-slovenskej, ktorá bola najpočetnejšia. Mala 237 členov, z toho približne 20 Slovákov a rokovala za predsedníctva Pavla Jozefa Šafárika. Cieľom zjazdu bolo pokúsiť sa vymedziť postoj rakúskych Slovanov k ostatným Slovanom i neslovanským národom v Európe a vytýčiť program národných hnutí slovanských národov v Rakúsku a ich spoločný postup v podobe vytvorenia slovanského obranného spolku.

28 ŠTÚR, Janko. Oznámenja. In *Slovenskje národňje novini*, roč. 4, 1848, č. 202. Príloha.